

nižje ob Lahinji pri Črnomlju je bila v času gnezdenja leta 1990 najdena tudi zlatovranka *Coracias garrulus*, pozimi leta 1994 pa rdečegrli slapnik *Gavia stellata*. Zanimivi podatki slučajnih opazovalcev govorijo o ornitološkem pomenu območja, ki ga bo treba še temeljito raziskati tako v gnezditvenem, preletnem kot tudi zimskem obdobju.

Neobjavljen vir:

GREGORI, J., (1984): Ptiči ob Lahinji. Elaborat. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.

Andrej Hudoklin, *Ob Sušici 15, Dolenjske Toplice*

Nove knjige New books

Janez GREGORI

ZAVAROVANI RIBOJEDI PTIČI IN URAVNAVANJE NJIHOVEGA VPLIVA NA RIBIŠTVO V SLOVENIJI

Narava in človek. Vestnik varstva narave 1. Ministrstvo za okolje in prostor. Uprava RS za varstvo narave. Ljubljana 1995

Spomladi leta 1996 je izšla 68 strani obsegajoča knjižica z naslovom Zavarovani ribojedi ptiči in uravnavanje njihovega vpliva na ribištvo v Sloveniji, avtorja Janeza Gregorija. Sodeč po 1. številki gre za novo zbirko monografij s področja varstva narave z naslovom Narava in človek, katere urednik žal ni znan. Že sam naslov knjižice je vreden premisleka. Ne gre za uravnavanje ribojedih ptičev, temveč uravnavanje njihovega vpliva, ne na ribe, temveč na ribištvo v Sloveniji. Takšen premislek odpira vrsto vprašanj, predvsem pa pomeni določen pogled na aktualno problematiko, ki jo trivialno imenujemo "čaplje in kormorani".

V lični in inovativno oblikovani publikaciji (katere edina pomanjkljivost so v hrbtni zev pogreznjene pagine) je tematika razdeljena na

sedem poglavij: Uvod, Vprašanja ribojedih ptičev v Sloveniji, Pregled ribojedih ptičev, Ogroženost in zakonsko varstvo, Odškodninski zahtevki in Povzetki in sklepi. Knjižica je popestrena z izposojenimi zemljevidi razširjenosti nekaterih vrst ptic in z originalnimi risbami varnostnih ukrepov.

V uvodnem poglavju je navedena tuja strokovna literatura, ki se ukvarja s ptičjim plenjenjem gospodarsko pomembnih vrst rib. Skicirana sta pojma gospodarske in ekološke škode in navedeni razlogi, "ki govorijo proti ribojedim ptičem". Mišljeni so razlogi, ki jih navajajo ribiči in ribogojci, zadevajo pa 1) plenjenje velikih rib, 2) poškodbe rib, 3) plenjenje mladice, 4) stresno stanje, 5) motnje zimskega počitka in 6) priskledništvo neribojedih ptic. Začuda, poglavitni razlog, namreč ogromna gospodarska škoda (izražena v tonah ribje mase), ni navedena med razlogi. Pač pa avtor o tem spregovori v naslednjem za knjižico nemara bistvenem poglavju o vprašanih, to je problematiki ribojedih ptičev v Sloveniji. Navaja vrsto ribiško ribogojnih pretiravanj na temo količine uplenjenih rib in opozori na nepopolne in napačne razlage zmanjšanja donosnosti. Posebej poudari, da se pri tem premalo ali sploh ne upoštevajo naslednji pomembni vidiki regulacije ribjih populacij: intra- in inter-kompeticija (celo kanibalizem), plenjenje sesalcev, bolezni, onesnaženost voda, sprememba habitata (uravnava), preseganje nosilne zmogljivosti habitata in človeški dejavnik (pretiravanje, malomarnost). Poglavje zaključuje z mislijo, da v Sloveniji živi blizu sto vrst sladkovodnih rib in da je jedilnik ribojedih ptičev torej precej obsežnejši, kot navadno mislimo.

V ornitološkem poglavju je navedena poglavitna prehrana štiridesetih vrst ptic, pri najpomembnejših ihtiofagih (velikem kormoranu, čopastem ponirku in sivi čaplji) pa je opisan tudi način lova (prehranjevanja), življenjski prostor in populacijsko dogajanje. Za ribiče vsekakor poučno poglavje!

Poglavje o ukrepih za zmanjšanje vpliva ribojedih ptičev je namenjeno predvsem ribogojcem. Obravnava streljanje, odvracanje (plašenje), postavljanje ovir (zamreženje), graditev varnih ribogojnih obratov in alternativne metode. Kot glavni argument proti streljanju ptic avtor navaja neučinkovitost takšnega početja, medtem ko takšne metode moralno ne obsodi in ne pove, da je kratkomalo

preživela. Zelo pomembno pa je, da poudari pomen nadomestnih ribnikov kot alternativne metode, s katero pticam, ki se prehranjujejo z ribami, omogočimo preživetje.

V poglavju o odškodninskih zahtevkih avtor predlaga nadvse skrbno oblikovan postopek za ugotavljanje škode, sestoječ se kar iz devetih točk. Za presojo upravičenosti zahtevka so pomembni zlasti podatki o optimalni kapaciteti obrata, o naravni smrtnosti, o zdravstvenem stanju gojenih rib in o varnostnih ukrepih. Pomembno pa je tudi ornitološko poročilo, ki vsebuje podatke o tem, koliko časa dnevno so se ptice zadrževale v ribogojnici, ker je le tako mogoče izračunati količino zaužitih rib. To pa je precej nestvarno, saj bi potemtakem vsaka ribogojnica morala zaposliti tudi ornitologa oziroma več ornitologov, ki bi dežurali 24 ur na dan. V poglavju o ogroženosti in zakonskem varstvu ptic, ki se prehranjuje z ribami, se avtor ozira po Rdečem seznamu iz leta 1992, po katerem sta dve vrsti (črna štoklja in vodomec) uvrščena med prizadete vrste, pet vrst (siva čaplja, mala bobnarica, bela štoklja, čopasta črnica in mokož) pa med ranljive. Po novem Rdečem seznamu iz leta 1995 sta siva čaplja in čopasti ponirek uvrščena med potencialno ogrožene gnezdilke, veliki kormoran pa (za zdaj) tako še ni naš gnezdilec, če se omejimo na najbolj obtoževane ihtiofage.

Pametnih sklepov in vzpodbudnih misli v zaključnem poglavju ne manjka. Med sedemnajstimi sklepi je tudi odstavek, ki govori o naseljevanju (vlaganju rib) rek in jezer, to pa je tematika, ki jo v knjižici najbolj pogrešam. Problematika naseljevanja naravnih voda (neglede na to, v kakšni meri so spremenjene) je veliko težja, predvsem pa nevarnejša, kot problematika ribogojnic, kjer je levji delež problema mogoče rešiti z varnostnimi ukrepi. Avtorjev poziv ribičem, naj prisluhnejo pritisku ribojedih ptičev, izzveni romantično.

V celoti gledano je knjižica vzor strpnega, na nekaterih mestih celo oportunističnega pisanja (ne zameriti se ribičem, pa tudi lovcem ne). Gregori ribičem in ribogojcem samo ugovarja, nikjer in nikdar pa jim ne očita poglobitve krivde za nastali položaj. Seveda bi bilo treba takšen očitek izreči le s poglobljeno analizo razmerja med naravo in človekom. Biologija ostaja v takih primerih na pol poti. S prisposodobno bi dejal, da pobira hrano na površini, medtem ko mu kormorani lovijo ribe v globini.

Kot natančen bralec si na koncu dovoljujem kritično premisliti naslovno temo: Zavarovani ribojedi ptiči in uravnavanje njihovega vpliva na ribištvo v Sloveniji. Gregori ne govori o zmanjševanju, temveč uravnavanju vpliva ribojedih ptičev, torej dopušča tudi povečanje vpliva. To je več kot dobro. Čeprav v naslovu govori o vplivu na ribištvo, mu pri povzemanju zmanjka doslednosti, saj v sklepih misli govori o vplivu na ribe(!). Navaja tri vplive na ribe: 1) ekonomski, 2) ekološki in 3) vedenjski. Govoriti o ekonomskem vplivu na ribe je lapsus, saj ribe ne poznajo ekonomije. Ekološki vpliv je seveda obojestranski, zato je pristransko govoriti o vplivu ptic na ribe. Z vedenjskim vplivom je mišljena nekakšna stresna situacija, ki pa je v boju za obstanek nekaj povsem samoumevnega, tako kot če se voziš z avtomobilom po zelo prometni cesti. Če pa govorimo o vplivu ptic, ki se hranijo z ribami, na ribištvo, drži Gregorijeva ugotovitev, da ihtiofagi vplivajo tudi na vedenje ribičev. Če kdo, potem je zagotovo ribištvo danes v stresni situaciji. Gregorijev priročnik ima zato proti pričakovanju tudi terapevtski pomen.

Iztok Geister

V. BEJČEK, K. STASTNY, K. HUDEC

ATLAS ZIMNIHO ROZŠIRENI PTAKU V ČESKE REPUBLICE

Praha 1995

Atlas zimske razširjenosti ptic v Češki republiki je izdalo češko Ministrstvo za okolje. Izšel je leta 1995, deset let po končanem terenskem kartiranju, v broširani izdaji manjšega formata na 270 straneh s kratkim angleškim povzetkom, iz katerega so razvidne glavne ugotovitve.

Čehi so zimsko kartiranje ptic izvedli v treh sezonah, med letoma 1982 - 1985, v decembrskih, januarjskih in februarjskih mesecih. Projekt so koordinirali Akademija, Gozdarska fakulteta in Češko ornitološko društvo. Sodelovalo je prek 700 popisovalcev, ki so kartiranje izvedli po podobni shemi kot v drugih evropskih državah v mreži 611 kvadrantov nepravilne oblike in površine nekaj več kot 120 km². Poleg ugotavljanja vrst so opazovalci opravili tudi pol kvantitativne raziskave po metodi, ki je v besedilu podrobno razložena in podkrepjena s primeri.

Nekaj splošnih rezultatov: